

ÇATIŞMA VE BARIŞ HABERCİLİĞİ

PROF.DR.ÇİLER DURSUN

Bariş Gazeteciliği Nedir?

- atışmaların barişil çözümüne katkı sağlamayı amaçlayan, toplumsal olarak sorumlu gazeteciliğin özel bir türüdür.
- 1990'ların başında özellikle 1991'de Körfez Savaşı'nın patlak vermesiyle gazetecilik alanına nüfuz eden bir anlayıştır.
- Bariş gazeteciliği, çatışmaların barişi yollardan sonuca ulaşması için barişi kurmaya ve korumaya katkı sunan habercilik türüdür.

Özellikleri

- ⦿ Savaş gazeteciliğinin güncel yapıma biçimine karşı bir eleştirel duruş olarak ortaya çıkmıştır.
- ⦿ Liberal habercilik anlayışındaki haber seçimine ilişkin ölçütleri eleştirir. Bunlar:
  - Negatif olana öncelik vermek (olumsuzlukçuluk)
  - Kişiselleştirme (olayları kişileri merkez alarak açıklamak)
  - Seçkincilik (seçkin ülkelere ve seçkin kişilere yakın bir anlatım kurma)
  - Tekçi nedensellik (çatışmalara dair tek bir neden-sonuç bağlantısı sunulması)

1970'lerden beri bu alandaki gelişmeler 2 karşıt kavramda ifadesini bulur:

- 1- Barış veya Çatışma Gazeteciliği →
- 2- Savaş veya Şiddet Gazeteciliği →

Savaş veya Şiddet Gazeteciliği

- ⦿ Bir çatışma alanında mücadele eden farklı taraflarla ilgili içerik sunar.
- ⦿ Çatışmanın nedenleri, çözümleri, mücadele alanında görülür. Haberler, savaşta kimin üstünlük sağladığı üzerine kurulur.
- ⦿ Bu tür haberciliğe, sıfır- toplam haberciliği de denir; çünkü bir taraf kazanırken diğeri kaybeden olarak verilir.
- ⦿ Habere, ancak şiddet veya onun ölüm, yaralama, maddi hasar vb. sonuçları görünür hale geldiğinde konu olur.
- ⦿ Buna, “bizim taraf” gazeteciliği de denir. Zafer yönelimlidir.
- ⦿ Barış için girişimlere yer açmaz.
- ⦿ Düşmanlıkların sönmelenmesi sürecinde, dikkatini daha sıcak ve öne çıkan diğçer çatışmalara yöneltir, ta ki sözkonusu çatışma yeniden alevlenene kadar.

Bariş veya atışma Gazeteciliği

- atışmanın tarihsel- toplumsal geri planını keşfetmeye çalışır.
- İzleyicilere/okurlara çatışmayı daha açık ve şeffaf hale getirmektir bundaki amacı.
- atışmanın nedenleri ve çözümlerini bütün tarafların söylemlerini gözetererek sunar.
- Birbiriyle çatışan taraflara dengeli bir yer verir; onların sözlerine yer açar.
- atışmanın ve şiddetin önlenmesi, bu gazeteciliğin temel felsefesidir.
- Çünkü atışmayı, hiçbir tarafın kazanamadığı bir süreç olarak görür.

Bariş veya atışma Gazeteciliği

- özümün ortaya çıkması için süregiden barişçi girişimlere ve bariş çabalarına çok yer açar.
- Bariş sürecini engelleyici yalanları, aldatmacaları da ortaya koymaya çalışır.
- Çatışmadan acı çeken, zarar gören bütün tarafların yıkımlarını gösterir, görünür kılar.
- atışmanın sönümlenmesi sonrasında süregiden barişi koruyucu ve destekleyici savaş sonrası gelişmelere ve girişimlere de dikkat yöneltir.

“Barış Gazeteciliği, bağlanma gazeteciliğidir.” (Johan Galtung)

- Kime bağlanma? atışmaların olası bütün kurbanlarına bağlanma işidir.
- Eski İngiliz milletvekili ve BBC gazetecisi Martin Bell de gazeteciliğin, “iyi ve kötü” arasındaki savaşta taraf tutmak olduğunu söylemektedir. Ona göre gazetecilik yansız ve mekanik bir tarafsızlık olamaz.
- Kalbini merhamete kapatmış, tutkusuz ve moral değerlerden yoksun olarak gazetecilik yapılamaz.

Bağlanma Gazeteciliğine Yönelik Eleştiriler

- Bu gazeteciliğin, liberal gazeteciliğin temel ilkeleri olan yansızlık, nesnellik ve tarafsızlığa sırtını döndüğünü söylemektedirler.
- Mesafeden → meşguliyete
- Doğrulamadan → iddia etmeye
- Nesnellikten → öznelliğe geçiş gazeteciliğidir.

Eleştirel Barış Gazeteciliği

- Sosyal psikolog Wilhelm Kempf'in ortaya attığı bir kavramdır (1998)
- Savaşın ve militer mantığın sorgulanmasını sağlayan gazetecilik olarak kavramı genişletmektedir.
- Bu, düşmanın haklarına da saygı duyan, onun amaçlarını niyetlerini gerçekçi biçimde eleştirirken çarpıtılmış, bozulmuş biçimde temsil etmeyen gazeteciliktir.

Bariş Gazeteciliğine Yönelik Eleştiriler I

- Barişı gerçekleştirmenin, politika yapıcıların değil, medyanın birincil göreviymiş gibi yanlış algılanmasına yol açtığı öne sürölmektedir.
- Haberleri, bariş için ideal biçimde yapabilmenin pratik anlamda olanaksızlığına dikkat çekilmektedir.
- Alanda alışan gazeteciler, savaş haberlerinin, ayrı bir kategori olarak ele alınamayacağına, diğer haber türlerindeki aynı etik sorunlarla malul olduğuna dikkat çekmektedirler.

Bariş Gazeteciliğine Yönelik Eleştiriler II

- Muhabirlerin bazıları, kendilerini yansız aktarıcılar olarak tanımlayarak, işlerinin “*çatışmaların çözümünü de haberleştirmek ancak bununla meşgul olmamak*” olduğunun altını çizmektedirler.
- Haberde nesnellik, dengelilik, hakkaniyet gibi özelliklerin, iyi bir çatışma gazeteciliği için yeterli olacağını savunmaktadırlar.

Bariş Gazeteciliğine Yönelik Eleştiriler III

- ⦿ Bariş sürecinin mantığı ile gazetecilik mantığı arasında bir uygunsuzluk vardır.
- ⦿ Bariş süreci karmaşıktır; gazetecilik basitlik üzerine kuruludur.
- ⦿ Bariş süreci, gelişmeyi ve yavaş yavaş ilerlemeyi; gazetecilik ani ve hızlı sonuçları talep eder.
- ⦿ Bariş sürecinde işe yaramayan bir çok müzakere süregider; gazeteciler ise dramının, trajedinin peşindedir.
- ⦿ Bariş gazetecileri çatışmanın azaltılmasını hedefler, gazetecilik ise çatışma odaklıdır.
- ⦿ Bariş sürecinin en önemli aşamaları çoğu kez kapalı kapılar ardındaki gizli işlerle gerçekleşir; gazeteciler ise açık eylemler ve enformasyon peşindedir.

Bariş Gazetecilerinin Savunusu

- Pek çok bariş gazetecisi, görevlerinin cephelerin gerisindeki aci çeken, göç etmek ve mülteci statüsünde yaşamak zorunda kalan insanların hikayelerini de insani biçimde yansıtmaq olduğunu belirtmektedirler.
- Onlara göre gazeteci, savaşta taraftır: kurbanın tarafındadır.

Nesnel Gazeteciliği Savunanlara Göre

- ⦿ Nesnel gazetecilik yapmanın cesaretsizlikle veya tutkusuz olmakla ilgisi yoktur.
- ⦿ Yöntem olarak nesnel olmalıdır gazeteci.
Yani:
  - Olguları dikkatlice sunmalı
  - Güvenilir ve çeşitli kaynaklara dayanmalı
  - Uzman görüşlerine yer vermeli
  - Belgelere dayandırmalı
  - Doğru aktarmalar yapmalı
  - Temel görüşleri hakkaniyetle temsil etmelidir.

İliştirilmiş Gazetecilik (Embedded Journalism)

- Silahlı bir çatışmada olan askeri grubun içinde yer alarak gazetecinin haberlerini yapmasıdır.
- Terim ilk kez 2003 Irak işgali sonrasında yapılan habercilik pratikleri nedeniyle kullanılmaya başlanmıştır.
- ABD'nin ülkesindeki 775 gazeteciyi Irak bölgesinde habercilik yapmaları için götürmeleriyle başlamıştır.
- Giden gazeteciler, birimlerin konumları, silahlar, görevler ve açıklığa ulaştırılması gereken konularda haber yapmayacakları konusunda sözleşme imzalamışlardır.
- ABD, savaşın sadece silahlı değil bir enformasyon savaşı olduğunu da bilerek, iliştirilmiş gazetecileri birliklere yerleştirmiştir.

Kaynaklar

- Hanitzsch, T. (2004), Journalists as Peacekeeping Force? Peace journalism and mass communication theory, *Journalism Studies* 5 (4), s.483-495.